

Isoldas historia

Skonaren Isolda

År 1902 byggdes skonaren Isolda och ett tiotal systerskepp på Lödesö varv i Göta älv. Nästan 36 meter lång och god för 350 ton kunde hon föra ca 700kvm segel på de tre masterna, som var 33 m höga vardera. Hon kunde lasta upp till 360 ton och med lämplig vind kunde en besättning på ca 8 man pressa 10-11 knop ur henne. I Bidevind gjorde Isolda sig mindre bra, hon saknade nämligen slingerkölar¹ och fick alltför stor avdrift. Dock hade hon stora fördelar att gå med torra däck även i svåra blåsväder. Ritningarna på skeppet finns än idag bevarade på Göteborgs sjöfartsmuseums arkiv². Isolda levererades i juli 1902 till Göteborgsrederiet Korn & Kjällberg. Skeppsmäklare Johan Kjellberg var huvudredare och började segla samma år.

Besättningens uppgifter stod i den så kallade sjömansrullan³ som fördes ombord på skeppet av befälhavaren. Det var sjömanshusen som delade ut rullorna som också skulle lämnas in dit vid årets slut. Många fartyg var dock till sjöss under en längre tid och därför sträcker sig en del rullor över flera år. Rullan är uppdelad i två delar. En påmönstring och en avmönstringsdel. Påmönstringsdelen skrevs in när sjömannen började arbeta på skeppet och innehöll personliga uppgifter som namn, födelsedatum, födelseort, befattning ombord, lön och påmönstringsort.

¹ Slingerkölar - en utbyggnad på skovets undersida som ger stabilitet

² Se bilaga 2

³ Se bilaga 3

Inskrivningen i sjömansrullan följde en kronologisk ordning. Avmönstringsdelen fylldes i när sjömannen steg i land och slutade att arbeta. Datumet och anledningen till avmönstringen skrevs in, och sedan undertecknades dokumentet av sjömannen själv. Längst bak i sjömansrullan stod besökta hamnar inskrivna, detta gjordes av de svenska konsulatet som fanns utspridda över hela världen. På konsulatet skrev dem när fartyget anlät till hamnen, ibland kunde det också stå en notering exempelvis ”no change in crew”. För en liten avgift så stämplades också dokumentet eller så sattes ett frimärke på. Detta fungerade sedan som bevis för att man besökt hamnen ifråga. Detta system med svenska konsulat har funnit sedan 1700-talet och det finns än idag.

Isoldas första befälhavare hette Janne Petersson och han påmönstrade den 21/7 1902 i Göteborg. Under Isoldas första seglats besökte hon: Bridgewater i Wales den 14/9, för att sedan gå vidare ner till Cadiz i Spanien. Stämplarna visade att Isolda anlät där den 10/11, för att sedan lastad med salt gå till Rio Grande, Brasilien. Dit kom de den 4/3 1903. Längst bak i sjömansrullen finns papper från konsulatet i Brasilien, skrivet på spanska. En av anledningarna till att Isolda besökte Rio Grande var att där fanns ingen utgrävd hamn, Isolda som inte hade någon motor kunde därför gå längre in till stranden än motordrivna båtar. Ankare lades utanför stranden och för att komma in till land hade man med sig en liten roddbåt ombord. Den skulle också fungera som livbåt vid behov, lasten hämtades upp av pråmar från land. I Maracaibo fanns heller ingen hamn men där var Isolda på besök många gånger. Isolda besökte sedan Hamburg den 3/7, Laguna i Mexico den 6/11 och Liverpool den 30 /1. Isolda kom inte tillbaka till Göteborg förrän i mars 1904, befälhavare Petersson avmönstrade den 31/3. Under följande år går Isolda med last till Odense, Hartlepool, St John och vid flera gånger till Hamburg. Befälhavarna byts ut inför varje seglats under dessa år också besättningens storlek varierar på Isolda men var omkring 8 personer. Lönerna för besättningen varierar beroende på vilken befattning ombord man hade. År 1905 låg lönerna på Isolda: Befälhavaren 60 kr, Styrman 85 kr, Stewart⁴ 55 kr, Matros⁵ 50 kr , Lättmatros⁶ 40 kr och Jungman⁷ 15-18 kr i månaden.

Den 16 juli 1910 i Denver mönstrade en ny befälhavare ombord på Isolda. Det var Carl Ahlgren som för första gången satte sin fot på skeppet, det skulle ta mer än 50 år innan han lämnade Isolda.

⁴ Stewarten - arbetade oftast som skeppets kock

⁵ Matros - besättningsman, mer erfaren än lättmatros

⁶ Lättmatros – lärlig på skeppet, mer erfaren än jungman

⁷ Jungman - lärling på skeppet, var oftast i femtonårs åldern

Carl Julius Ahlgren

Carls mor Josefina Mathilda Andreasdotter (23/1 1855) växte upp i gård nr 10⁸ i Alekärret, Asslöv by, Tölö i norra Halland. Den 7 februari 1873 gifte hon sig med Johannes Johansson (21/8 1845) från Fässberg, Mölndal. De flyttade samma år till gård nr:1 i Woxlöv, Tölö. Där föddes deras första barn, Augusta Natalia 24/10 1873 men som senare dog i kikhosta 10/3 1877. Året där på föddes Carl Julius 26/12 1878. Zacharias Magnusson och hustrun Anna Carolina Börjesson och Martin Börjesson var vittnen vid dopet. Martin Börjesson skulle så småningom bli Carls svärfar. Tiden de lever i Woxlöv utökas familjen ytterligare med Johan Albert född 19/6 1881 och Algott Leonard född 13/11 1883. 1884 flyttar familjen till Josefinas barndomshem, gård nr 10 i Alekärret, Asslöv.

I Alekärret växte det mycket av trädslaget al, där av namnet Ahlgren som familjen tog istället. På denna gård föds ytterligare fyra barn till syskonskaran. Anna Mathilda född 27/2 1886 som sedan blev småskolelärarinna, Albert Julius född 2/1 1891, Fritz Hjalmar född 17/6 1893 som dog av lungsjuka 18/1 1911 och Johan Mauritz född 7/7 1898. Carl växte upp tillsammans med sina syskon på gården i norra Halland. Johannes var gelbgjutare och redan vid 6 års ålder fick Carl börja hjälpa sin pappa. Carl fick så småningom andra intressen. När han som 16-åring såg jämnåriga kamrater komma hem efter första resan till sjöss ville han också bli sjöman.

Många unga män har i alla tider lockats till ett äventyrligt och spännande liv till sjöss. Därför har det i Sverige sedan mitten av 1700-talet funnits sjömanshus i våra hamnstäder för att registrera sjömännen. Alla sjömän var tvungna att skriva in sig i den hamnens sjömanshus som de mönstrade på första gången, även om den låg långt ifrån hans hemort. Sjömanshusen bekostades till största delen av en sjömansskatt, som skeppets redare betalade. Sjömännen hade nämligen vissa förmåner, de behövde inte göra krigstjänst, utom i nödläge.

⁸ Alla gårdarna i Sveriges byar hade ett nummer

Dem hade också tillgång till en blygsam sjuk och pensionskassa och som änka till en sjöman fick hon ett understöd ifrån sjömanshusen. Varje sjöman hade ett individuellt nummer, Carl Ahlgren hade nr: 270. År 1894 gick han till sjöss och mönstrade som kock på skonerten Diana av Donsö där han tjänade ungefär 20 francs i månaden. Han seglade sedan som jungman i barkskeppet Celeritas av Fiskebäckskil. Därefter seglade han även på ångarna Olof Wijk, Kilmore av Liverpool samt baracken Glenbrook av Greenock och ångaren Marie av London. 1900 tog han styrmansexamen i Göteborg och seglade sedan bl.a. som andrestyrman på Urda av Göteborg, varefter han tog sjökaptensexamen och ångbåtsbefälhavareexamen 1903 vid Göteborgs Navigationsskola⁹. Han blev styrman på skeppet Valkyrian av Göteborg och övertog befälet 1905. Det var med detta fartyg som han lyckades med bedriften att kryssa in och ut genom Gibraltar sund, något som endast hade gjorts av göteborgsbriggen Galathea tidigare. Det går nämligen ett par kraftiga strömmar i dessa farvatten. *”Det strömmade så sjön gick upp i en tvådecimetershög rygg där strömmarna strök mot varann. Folket ombord ville att vi skulle ankra i Gibraltar men jag tänkte att har Galathea gått ut så ska väl jag också klara mig igenom med Valkyria. Och det gick. Så här efteråt tycker jag inte att det var så konstigt”*¹⁰.

Hela besättningen ombord på Isolda

Livet till sjöss var inte alltid enkelt. Väder, vind, svåra arbetes och levnadsförhållanden gjorde att dödsfall och insjuknande av besättningen inte var ovanligt på seglatserna. Många unga män som gav sig ut till sjöss, kom aldrig tillbaka. Från Tölö församling under åren 1861-1870

⁹ Se bilaga 4

¹⁰ Carl om händelsen Göteborgs tidningen, 7/1-1962

så drunknade 20st sjömän och 9st omkom i sjukdom eller olycka världen över. Totalt var det 6,3 % av alla som dog i församlingen under dem åren. ”En gång på nordatlanten blåste det så jag inte orkade gå på däck med ansiktet mot vinden, vinden slet så ögonlocken fladdrade. Jag måste backa med ryggen mot vinden för att ta mig över däck, vattnet yrde som snö. Men Isolda låg som en mås på havet. Den som inte upplevt en storm till havs kan inte förstå hur det kan vara.”¹¹ Vid hamnen kunde livet också vara minst sagt lika dramatiskt. ”När farfar var kapten på ett systerfartyg till Isolda skulle de en gång anlända till en utländsk hamn. Det var vid påsk och Carl var orolig för att besättningen skulle supa och ställa till med problem så fort de kom iland. Antagligen hade några kanske börjat lite på båten. För att undvika detta gick Carl väl framme genast upp till svenska konsulatet. De tillkallade polisen som arresterade hela besättningen. Under ett par dagar satt de häktade och fick arbeta mycket hårt. De visste inte att de satt där tack vare deras kapten utan skrev därför till honom och bad om hjälp. Efter ett par dagar blev de till slut utsläppta och efter det var de så snälla och lydiga¹²”.

Carl gifte sig första gången den 14/7 1905 med Magna Andersson (18/7 1883). Hon kom också ifrån Asslöv, tragiskt nog dog hon den 24/5 1907.

Efter ett par år blir Carl dock förälskad i en annan kvinna i byn vid namn Ellen Börjesson.

Ellen Maria Börjesson

Den 2 december 1883 gifter sig Martin Börjesson (15/4 1854) med Emma Alida Johansson (2/6 1857). De båda kommer ifrån familjer där föräldrar är självägande bönder, något som de själva också kom att bli. De bosatte sig på Martins uppväxtgård, den så kallade Hålegården i Asslöv by, i Tölö församling. Den 23 mars 1884 föddes deras första barn Hilma Alfrida. Hon levde i hela sitt liv på Hålegården och det var också där som min farmor växte upp. Ett par år senare föddes deras andra dotter Ellen Maria den 15 juli 1887¹³. Hon

¹¹ Citat av Carl Göteborgs Tidningen, 7/2 1962

¹² Margareta Romander barnbarn till Carl och Ellen

¹³ Utdrag ur församlingsboken, se bilaga 5

döptes en vecka senare med Zacharias Magnusson och hustrun Anna Carolina Börjesson som dopvittnen. Anna Carolina var Ellens farmors syster. På Hållgården växte Ellen upp tillsammans med sina föräldrar och storasyster Hilma. Boningshuset som familjen bodde i bestod av en hallandslänga som hade stampat jordgolv. Deras uppväxt verkar vad vi vet tillsynes lycklig på gården i norra Halland. Gården bestod av 29/ 96 dels mantal¹⁴, de hade också lite andra ägor men framförallt var det den bördiga jorden som gjorde att familjen klarade sig.

Måndagen den 10/10 1910 gifte sig Ellen med den nio år äldre Carl Ahlgren i Carl Johans kyrka i Göteborg. Samma år hade Carl köpt in sig i skeppet och från den dagen blev Isolda makarna Ahlgrens hem. I juli 1911 dog Kjällberg och huvudredarposten övertogs av Carl Robert Gustav André, Göteborg.

Det hårda livet till sjöss

Livet till sjöss var ingen dans på rosor, det fick även Ellen känna på, dock kom hennes främsta uppgift ombord vara att ta hand om makarnas barn men också sköta kök och ekonomi. Många unga män var med om sin första resa till sjöss på Isolda. En av dem var Gunnar Osvald, som 1916 för första gången satte sin fot på ett skepp. Han var då 15 år och mönstrade som jungman och kom att stanna på Isolda i tre år. Tidigt fick han erfara vad ett liv till sjöss innebar. *”Nu hade höststormarna börjat och vi som var nybörjare fick känna på vad det var att segla. Det blev segelbärgning och segelsättning, sällan någon hel och ostörd frivakt, det var genomvåta kläder, genomvåta kojar för oss två jungmän, som hade underkojerna. Det lönade sig heller inte att ta av de våta kläderna, någon möjlighet att torka dem fanns inte”*¹⁵. Kapten Ahlgren hade dock egna sätt att förebygga förkylning hos genomvåta och uttröttade sjömän. *”Varje gång vi varit ute för segelbärgning eller däcklastsurvning kallades vi, när allt var klart, akterut, där skepparen uppenbarade sig med en flaska och ett spetsglas. Och så serverades supen. Inga protester från oss små pojkar hjälpte. Vi skulle ta supen. Det var order”*.

¹⁴ 1 mantal dvs storleken på gården skulle kunna försörja en hel familj, måttet är ifrån 1500-talet

¹⁵ Gunnar Osvalds minnesanteckningar åren 1916-1919

Bild tagen ifrån Isoldas för

Det var inte bara vädret under seglatserna som innebar problem, många delar av världen som Isolda besökte var osäkra och farliga. *”Det var oroligt i både Sydamerika och Mexico på den tiden. Man fick gå med revolver i bältet och patrongördel runt midjan. En gång i Mexico råkade vi mitt in i en revolutionsunge Ellen och jag. Vi satt på en servering vid en kyrka då det plötsligt började vissla i luften. Det var kulor, som ven kring oss. Vi fick förstås brått att sätta oss i säkerhet”*. Carl ägde två revolverar. En ganska tung och otymplig och en mindre som var lite nättare¹⁶. Revolverarna finns idag bevarade på Göteborgs Sjöfartsmuseum.

Slutet nära för Isolda

I Rabat utanför Marocko var slutet nära för Isolda. Skeppet låg för ankare utanför hamnen, pråmarna rodde ut ifrån hamn för avlastning. När vinden ökade drog sig pråmarna tillbaka in mot land och kom inte ut igen. Då stor del av lasten fanns kvar på Isolda gick skeppet för djupt ner för att kunna gå in till hamnen. Barometern började falla och en storm började dra in över den öppna kusten. För Carl var detta ett tungt ansvar, det fanns två alternativ. Att försöka ligga kvar för båda ankarna till stormen var över eller försöka segla ut från kusten med risken att inte få vind i seglen och driva in i klipporna. Eftersom Isolda inte hade någon motor kunde detta lätt hända. I detta läge tillkallade Carl hela besättningen till skeppsråd. Det bestämdes att riskerna var för stora för att segla ut och därför läggs också det andra ankaret. På ett skepp har kaptenen fullmakt, han tar ensam alla beslut ombord. Vid skeppsråd som endast skedde vid

¹⁶ Se bilaga 6

mycket allvarliga situationer ligger hela besättningen på samma nivå. Alla har yttrandefrihet och allas röster är lika mycket värda, kapten som jungman. Så här upplevde Gunnar Osvald den dramatiska händelsen. *”Det var ett dramatiskt möte. Även om jag den gången inte förstod lägets allvar och därför inte kände annat än äventyrets spänning, kände jag att jag var med i dramatiska händelser, har bilden av detta skeppsråd ristat sig outplånligt in i mitt minne. Jag kan se vår matros, lugn och säker, förklara, att visst bör vi ligga kvar men vara klara på att det ankare vi lägger av nu kommer vi aldrig att få upp. Jag kan se konstapeln¹⁷, som var nyförlovad, vrida sina händer och upprepa gång på gång: ” Min arma, arma fästmö.” Han trodde alltså inte, att vi skulle klara oss. Jag minns så väl min reflexion vid detta utbrott. Vilken potta! Och mitt i skaran kapten Ahlgrens skarpskurna ansikte, allvarligt, hårt, beslutsamt. Den verkliga sjömannen för att inte säga sjöhjälten”.* Isoldas roder och hjärtstock skadades av stormen, annars klarade sig skeppet och alla ombord bra.

Mat och vatten ombord på Isolda

På ett fartyg som Isolda fanns det inte kylrum. Så under en resa på två till tre månader som inte var ovanligt levde familjen Ahlgren och besättningen ombord på konserver och saltvaror. Under den tiden fanns ingen tillgång på grönsaker och frukt förutom första veckan till sjöss. Smör och margarin kunde inte heller hålla sig en längre tid och fick under resans gång bytas ut mot apelsinmarmelad på brödet. De varor som inte klarade för hög värme lade man i påsar och hissade upp i masterna, där det var som svalast. Kosthållet var inte endast beroende av om matvarorna kunde hålla sig färska eller ej. Då en seglats som beräknades ta två månader, kunde ofta ta några veckor extra på grund av väder och vind, därför behövdes alltid en säkerhetsbuffert. På långresorna hade man ibland levande djur ombord. Detta innebar mycket extra arbete men gjorde att man fick tillgång till färskproviant.” *I Venezuela var färskt kött liksom potatis dyrt, men grisar var*

¹⁷ konstapel- oexaminerad styrman

billiga. Vi hade därför, när vi lämnade Maracaibo, inte mindre än tretton grisar på däck, levande, och djurparken utökade dessutom med något dussin höns”¹⁸. Det var pappa som slaktade grisar och nackade hönor. Jag tillhör dem som har ätit riktiga blodpannkakor”¹⁹ Det var inte bara grisar och hörs som seglade ombord på Isolda, sköldpadda, apa, hund och en papegoja som hette Polly har seglat med som husdjur²⁰. Ombord på Isolda hände det att man fiskade. ”Under resorna harpunerade jag mycket fisk, guldmakrill och delfiner bl.a. En morgon tog jag sju delfiner, säger Carl”²¹. På Isolda fanns två färskvattentankar på ungefär ett ton vardera. Vattnet användes främst vid matlagning och tvätta kläder.

Första världskriget

Under hela första världskriget seglade Isolda, men så många resor till Göteborg och Europa blev det inte. Istället seglade de mestadels på andra sidan jordklotet i syd och Mellanamerika. ”Stjärnklara nätter, soliga dagar, inga oljekläder mera. Segelsömnad, målning, riggarbeten. Den ena dagen den andra lik. Det var en ny och underbar upplevelse. Sommar i januari”. I sjömansrullan från 1916 står det för första gången att varje besättningsman är livförsäkrad för 100kr. I New York fick Osvald och de andra erfara hur kriget påverkade USA.” *I slutet av mars månad anlände vi till New York och togs till pir i Hoboken. Amerika hade just inträtt i kriget och tyskarna hade förklarat oinskränkt ubåtskrig. Detta var två sensationer, som mötte oss, då lotsen kom ombord vid Sandy Hook. Amerikas krigsdeltagande satte också på många sätt sin prägel på livet i stan, den enorma propagandan för värvning inte minst. Ett annat intressant och för oss svenskar, vana vid allmän värnplikt, mycket märkligt system var tvångsrekryteringen. I de kvarter vi mest höll till i, då vi var i land, vad man brukar kalla sjömanskvarteren, var det ingen ovanlig syn att lastbilar med tälttak körde omkring och plockade upp onyktra dagdrivare och även sjöfolk, stuvade in dem i lastbilarna och körde iväg till uppsamlingsläger.” Efter New York bar Isolda iväg med styckegodslast mot Buenos Aires. Det blev en av de längre seglatserna på Isolda och tog nästan tre månader. Fram till Buenos Aires kom de i september. Där kom de att stanna i flera månader då flera besättningsmän inklusive Ellen och Bolivar fick tyfus och måste tas in på sjukhus. I mitten av januari lastades Isolda med talg i fat till Havanna, en resa på 60 dygn. Därefter bar det av till*

¹⁸ Gunnar Osvalds minnesanteckningar från 1916-1919

¹⁹ Citat av Bolivar Göteborgs Posten, 16/10 1997

²⁰ Svensk sjöfarts tidning, 1926 se bilaga 7

²¹ Göteborgs Tidningen, 7/2 1962

Montevideo med full last av Cana²². Resan kom att bli lång, nästan 3,5 månader, detta gjorde att det blev dåligt med maten. Emellertid fanns det gott om dricka. *"För att få in hela lasten hade vi arton stora canafat på däck. Därur hämtade besättningen sin dryckrom. Det tillgick på ett sådant sätt att ett hål borrades och cana fick rinna ned i en tillbringare. När den var fylld pluggades hålet igen. De största förbrukarna var styrman och matrosen. Trots detta ständiga drickande föreföll de aldrig berusade mer än en gång, midsommardagens morgon. De hade haft morgonvakt, så när vi kom på däck klockan 8, hade de båda lite svårt att gå utan att hålla sig i räcken och brädgång"*²³. Väl framme i Montevideo, fick Isolda genast en ny last med torkat kött åter till Havanna. Den resan bekräftar hur seglatsernas längd varierar. Ner till Montevideo hade nämligen tagit 100 dagar medan resan tillbaks till Havanna tog 60 dagar. Väl framme i Havanna väntade en glad nyhet. *"Då vi kom fram till inseglingen till Havanna, mötte som vanligt lotsbåten. På långt håll ropade lotsen i megafon: Kriget är slut! Kriget är slut!"* Isolda kunde nu äntligen återvända hem till Europa. Dock fick de alla uppleva krigets följder i Le havre hamnkvarter där de anlände i mitten av mars 1918. Under kriget var det lätt att förhandla upp sin lön, vilket gjorde att många sjömän blev välbärgade. *"De flesta avmönstrade med stora tillgångar, som de inte hade något begrepp om att ta vara på. Det söps flitigt och i fyllan och villan braverade de med stora sedlar i tjocka buntar. Så var hajarna framme. Rån hörde till ordningen för dagen. Mord skedde på öppen gata vid dockorna eller t.o.m. inne på krogarna. Liken dumpades i dockorna och i dessa, som vid lågvatten var helt torrlagda, plockades de då upp av polis och hamnmyndigheter. En av de veckor vi var där, hittade man inte mindre än tretton stycken. Kanske inte så underligt. Efter fyra års krig med massdödande hade väl människoliv inte stort värde".* År 1913 tjänade Carl 200 kr, två år senare tjänar han dubbelt så mycket. Carl sparade nog mycket av pengarna, för år 1924 blev han ensam ägare till Isolda då han köpte de sista andelarna av Korn & Kjällberg då firman gick i konkurs den 29 juli 1924. Efter ett par år när krigets var slut sjönk också lönerna.

Syskonkvartetten

Carl och Ellens första barn föddes den 4/2 1911 i Maracaibosjön, Venezuela. Han döptes till Karl Bolivar efter faderns största idol, frihetskämpen Simon Bolivar. Då Bolivar var

²² Cana- är en sorts enklare form av rom

²³ Gunnar Osvalds minnesanteckningar åren 1916-1919

ett och ett halvt dygn gammal seglade skeppet vidare efter att ha blivit fördröjd en dag för Karl Bolivars skull. Den äldsta dottern föddes den 8/7 1912 vid ön Isla de Carmen i Laguna de Terminos, Mexico. Hon döptes till Carmen Isolda efter skeppet och platsen. Efter ytterligare två år kom Swanhild Magnolia till världen den 11/4 1914. Hon föddes i Swansea bukten, då alla magnoliaträd stod i blom och fick där av sitt namn. Ellen och Carls sista barn föddes den 3/9 1916 i inloppet till Göteborg vid en plats som kallas Pålevirket. Han fick därför namnet Göte Cicero. *"Göte var inte mer än 14 dagar gammal när vi stack med trälaster till Marocko. När jag tänker tillbaka på de dagarna förvånas jag över hur lite en sådan händelse som Götes födelse egentligen påverkade oss som utgjorde besättningen. Livet gick som vanligt och ingen tog någon notis om händelsen"*²⁴ Carl assisterade själv barnmorska under samtliga förlossningarna. *"Förlossningarna skedde alla gånger i hamnar. De gick naturligt och nervös var jag inte, jag hade läst mycket i ämnet och var beredd"*²⁵. Med tiden förvärvade han viss erfarenhet i området, då han en gång hjälpte en hel flock små venezolaner till världen i Los Tacos.

Göte

Barnen tillbringade sin uppväxt ombord på Isolda. Syskonen lekte på däck och kunde bada på läsidan när vågorna sköljde in över relingen. I kajutan tillverkade Ellen barnens kläder med hjälp av en handvevad symaskin. Aldrig ramlade någon av barnen överbord, dock skedde mindre olyckor. En gång slog sig Göte så pass illa att det behövdes sys. Carl sydde och det krävdes fyra man för att hålla fast honom. *"Livet ombord var helt naturligt. Vi kände inte till något annat. Vi rättade oss efter saker och ting. Vi fick inte gå in i skansen, det passade sig*

²⁴ Gunnar Oswalds minnesanteckningar åren 1916-1918

²⁵ Citat av Carl Göteborgs tidningen ,7/2 1962

*inte. I hamnarna träffade vi andra barn att leka med*²⁶. De lärde sig sjövätt och alla kunde stå till rors på Isolda. *”Rädda var vi aldrig hurdant vädret än var”*²⁷.

*Bolivar, Isolda, Swanhild och Göte*²⁸

Första gången som Ellen och barnen står inskrivna i sjömansrullan är år 1926. Innan dess har de åkt med som passagerare. Carl hade då en lön på 350 kr/mån och han påmönstrar den 5/4 1926 tillsammans med Bolivar som då är 15 år som påmönstrade som jungman, med en lön på 25 kr. I Liverpool den 7/1 1927 påmönstrar Ellen Ahlgren med befattning som förestånderska, Isolda 14 år, salongsuppasserska, Swanhild 12 år, salongsuppasserska och Göte 10 år kökspojke. Det står att alla barnen har en lön på 1kr i månaden även Ellen. Detta tolkar jag som ett litet skämt från Carls sida, i följande sjömansrulla har Ellen en lön på 60kr/mån.

Barnen gick en tid i skola på land bland annat då de konfirmerades men största delen av undervisningen skedde vid salongen ombord. Syskonen hann avverka tre manliga och en kvinnlig lärare ombord. Bland annat var det fröken Pedersen från Stockholm som annars studerade juridik. Lärare ombord var också Nils Leeb Lundberg från Jönköping som påmönstrade den 1/10 1932. Han undervisar då Swanhild och Göte och fick för det 45 kr i månaden. Den svenska skolans kursplan följdes och slutade med en examen för alla barnen. Dock var det Ellen som lärde barnen läsa och skriva. När barnen var duktiga och gjort sina

²⁶ Bolivar Ahlgren om sin uppväxt, Göteborgs Posten, 10/6 1997

²⁷ Swanhild om sin uppväxt, Göteborgstidningen, 7/1 1962

²⁸ Fler bilder på familjen, se bilaga 8

läxor, väntade belöningen vid salongsbordet. Det var choklad och karameller eller det allra bästa barnen visste, flygfisk.

Swanhild och Isoldas konfirmation, Hålegården syns i bakgrunden

Carl prioriterade skolgången och skolkning från lektionstimmar tolererades aldrig. Själv var han en mycket bildad man, han talade flytande engelska, franska, tyska, spanska, en hel del portugisiska och ett par infödingsspråk. Dessa språkkunskaper såg han till att även hans barn behärskade. Carl beskrivs av många som en god och gedigen man med många vänner världen över. *”Pappa var en underbar människa, när han hade varit ute på sin första resa som kökspojke hade han samlat ihop lite pengar. Och vad gjorde han då? Jo, han köpte en ko på Kungsbacka marknad och skänkte sina föräldrar. Detta generösa drag bar han med sig genom hela livet”*²⁹.

Barnen skrevs in i Göteborgs sjömanshus och mönstrade som jungmän vid 15 års ålder, även flickorna. *”Någon skillnad på pojkarna och flickorna gjorde jag inte vad seglingen beträffar. Även töserna fick gå till väders och bärga segel och gjorde det lika bra som pojkarna. Många*

²⁹ Citat av Swanhild, Göteborgsposten, 26/9 1975

gångar då jag hade vakten hade jag endast flickorna på däck”³⁰. Arbetet ombord såg olika ut beroende på vilken årstid det var och i vilken världsdel de befann sig i.

Bolivar, Isolda, Swanhild och Göte

”Arbetet ombord kunde naturligtvis vara tungt men det var så naturligt för oss att arbeta med de sysslorna ombord så ingen tänkte på det”²⁶ För att komma i på navigationsskolan fodrades fyra års tjänst till sjöss. Familjen Ahlgren tog gärna emot ungdomar ombord på Isolda där de kunde göra sina elevår. ”Det var roligt med mycket ungdom ombord och våra barn fick ju därmed också sällskap”³¹.

När familjen Ahlgren besökte hemmahamnen Göteborg med ett eller ett par års mellanrum var det fest ombord på skeppet tillsammans med alla vänner och släktingar. Min farmor har många gånger berättat om den gemytliga stämningen ombord. Om vädret tillät så dukades ett långbord uppe på däck. Till skillnad från hennes kusiner växte hon upp på landet, så självklart var det spännande när familjen Ahlgren kom hem från deras äventyrliga resor.

³⁰ Citat av Carl, Göteborgs tidningen, 7/2 1962

³¹ Citat av Carl, Göteborgs tidningen, 7/2 1962

*Dukat långbord ombord på Isolda
Längst fram till vänster: Swanhild, längst bak Carl, till vänster om Carl, Ellen
Längst fram till höger: Karin (min farmor), övriga är släkt och vänner*

Varje gång de anlände till Göteborg stannade de där i ett par månader innan de gav sig ut igen. Då det var dags för Isolda att lämna Göteborg brukade en mängd vänner och släktingar få följa med ut till Vinga, om vädret tillät för att ta farväl av familjen.

Släkt och vänner vinkar av Isolda ifrån lotsbåten

När Isolda försvann

På julafton 1931 avgår Isolda med last av pitprops ifrån Brest med destinationen Newport. Överfarten tar normalt tre dagar. Trots att Isolda är försedd med motor är hon tretton dagar försenad. Om en olycka har skett betyder det att en hel familj har utplånats. Det är dock möjligt att kapten Ahlgren har sökt skydd någonstans i stället för att riskera överfart i dimma. Isoldas last var konsignerad till E. Marcesche och Co, därifrån gjordes förfrågningar i Frankrike och man fick bekräftat att Isolda lämnade Brest på julaftonen. Ingenting hade hörts ifrån Isolda. Ett par dagar senare anlände Isolda och anledningen till förseningen var det dåliga vädet³²

Isolda har varit förhållandevis skonad från olyckor med tanke på de omständigheterna som det innebar att segla ombord på ett sådant. Den

allvarligaste olyckan skedde då besättningsmannen Folke Olsson den 29/7 1935 gick överbord vid Penfret fyr utanför Bretagne och kunde inte räddas. Materiella skador fick Isolda då hon på en resa mellan Cardiff - Hennebont i Bretagne med en last av kol den 13/12 1936 kolliderade med s/s Regina i floden Blavert vid Tarpeinne Blanc de Kermin och fick ovanbordsskador. Den 11/ 1949 grundstötte Isolda på Olsängs yttre kulle utanför Kristianopol. Hon blev bärgad och inbogserad till Kalmar för reparation.

³² Brittiska tidningen Wales Echo, 9/1-1931

Isolda blir seglarfartyg med hjälpmaskin

Utvecklingen hade också sin gång. För att Isolda skulle kunna stå sig mot konkurrenterna var en motorinstallation nödvändig. Detta skedde på Lödöse varv år 1928, där fick Isolda en polar-Disel på 110hkr av Atlas Dieselmotor fabrikat³³. Under denna tid gick den tekniska utvecklingen i ett rasande tempo. Redan nu på 1920-talet blir Isolda mindre attraktiv för transatlantisk frakt utan håller sig mestadels inom Europas gränser. Mellan åren 1927-1930 besöks följande platser: Helsingborg 27/8-27, Riga 12/9-27, Liverpool 7/1-27 & 17/2-30, Fonway 31/12-27, Gävle, Köpenhamn 13/6-29, Stockholm 22/11-28 & 9/12-29, Söderhamn 5/9-28, Bornholm 14/8-29 och Gävle 12/30. Detta kan tyckas lite för en tid på nästan tre år men varje hamn

inkluderade en tids
väntan på ny last.

Denna väntan kunde
vara upp till ett par
veckor och det spelade
ingen roll var i världen
de befann sig. I början
av 1930-talet började
Isolda segla mellan

Bretagne och Cardiff med last av pitprops (gruvstöttor) ena vägen, och kol som returlast.

Detta passade Carl bra då han tycket om Bretagne och kunde då också

hålla sig borta ifrån Östersjön som han ogillade. ”*Man vet inte om man har någon plats, man vet inte om det är vatten under kölen*”³⁴. Mellan åren 1930 till 1939 besöks Cardiff 12 gånger.

Bolivar är med under alla år som styrman och Ellen står som förestånderska i

sjömansrullorna. Både Göte och Swanhild är med ombord till år 1934, Isolda gick iland 1932.

Den 23/4 1936 i Vannes vid Bretagnes södra kust påmönstrar en intressant person. Det är

Josephine Jaouen en fransyska som står under befattningen städerska, i sjömansrullan. Det lite

lustiga är att hon inte har någon lön, kanske fick hon endas mat och husrum. Josephine

stannar i alla fall på Isolda i fem månader innan hon mönstrar av i Vannes igen. Innan andra

världskriget bryter ut ligger lönerna på: Carl Befälhavare 540kr, Bolivar styrman 270kr, Ellen

³³ Svenska sjöfartstidningen 1928

³⁴ Carl om östersjön, projektplanen

förestånderska 120 kr, lättmatros 90kr och jungman 55kr. Besättningen mönstrade av den 9/11 1939, Isolda låg nämligen still under andra världskriget.

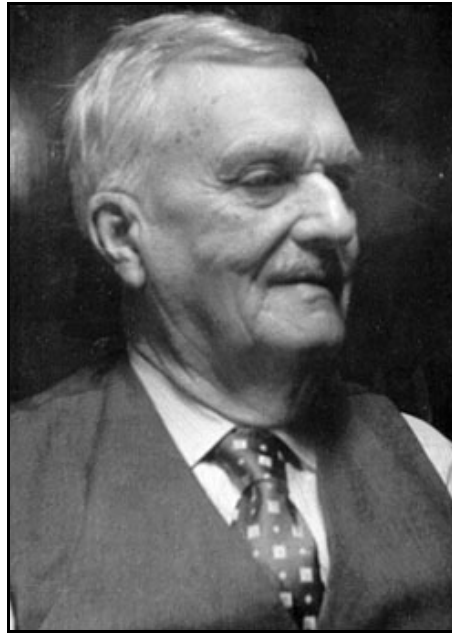
Andra världskriget och dess följder

Då andra världskriget bröt ut var Sverige neutralt och tillät därför inte Isolda att lämna territorialvatten. Isolda låg en tid i Mollösund som marinens logementsfartyg och senare vid Kärringberget i Göteborg. Under andra världskriget (1939-1945) köpte Carl och Ellen sig ett hus i Långedrag utanför Göteborg. Då kriget var slut valde Ellen att stanna kvar på land medan Carl fortsatte att segla Isolda med Bolivar som styrman. ” *Pappa skötte papper och landförbindelser, jag skötte fartyget*”³⁵. År 1945 fick Isolda också en ny motor installerad på 160 hästkrafter. Dessutom var de höga toppstängerna nedriggade och skeppet var nu försedd med storhytt. Carl och Bolivar mönstrar på den 17/9 år 1945 för första gången på sex år, tillsammans med övriga besättningen som bestod av en lättmatros och tre jungmän och en kokerska. Lönerna år 1945: Befälhavare 675 kr, Bolivar 450 kr, lättmatros 155kr, jungman 90 kr och kokerska 200kr. Följderna av kriget blev stora, Isoldas modell var omodern trots ombyggnaderna och konkurrensen blev för stor. Carl fortsatte ändå att segla främst mellan Bretagne och Cardiff. Den 5/7 1946 mönstrar Bolivars fru Gunborg och deras son Carl-Erik ombord på Isolda som passagerare. Carl-Erik är då drygt två år gammal och de båda avmönstrar en månad senare. Mot slutet av 1940-talet märks uppbyggnaden av det svenska folkhemmet. År 1948 införs nämligen en välförds avgift på 28 öre per dag under seglatserna, under kommande år höjs denna avgift successivt. Nu besöks också fler hamnar inom Sveriges gränser. Städer som Kalmar, Helsingborg och Halmstad blev återkommande besökta.

Under 1950-talet fortsatte Carl att segla men tidens gång hade satt sina spår. Livet till sjöss såg nu helt annorlunda nu, än 1894 då Carl för första gången satte sin fot på ett skepp. ”*Nu skall det vara så bråttom med allting och frakterna lägger storrederierna beslag på. Det blir inte mycket över för fraktskutorna*”³⁶. Trots att Carl började bli uppåt åren hade han inga planer på att lämna sjömanslivet. I en artikel från 1956 säger han ” *Jag lämnar inte sjön och Isolda förrän jag måste bäras iland*”.

³⁵ Citat av Bolivar, Göteborgs posten, 16/10 1997

³⁶ Citat av Carl, Göteborgs Tidningen, 1956

Kapten Carl Ahlgren

Carl seglade Isolda tills 1958 då skeppet lades upp på Lödöse varv, den sista dokumenterade resan gick till Halmstad. Han sålde henne sedan i början av 1960-talet. Då var Carl över 80 år och hade varit till sjöss i 66 år. *"Jag hade aldrig sålt Isolda om det inte blivit fel med mina ögon. Jag hade tänkt att gå ut igen men det går ju inte att segla om man inte ser perfekt. Förresten sliter jag mycket värre nu än när jag seglade, håller på att gräva ned 125 kg potatis, skall så rotfrukter det är mycket att beställa"*³⁷. Carl och Ellen levde de sista åren tillsammans i deras hus vid havet utanför Göteborg. Ellen avled den 21/1 1960, då var hon 72 år gammal. Carl avled den 31/8 1975 då var han 97 år gammal.

Syskonen Ahlgren som vuxna

För de båda systrarna var Isolda deras hem tills tjugoårsåldern då de gick iland. Isolda utbildade sig till sjuksköterska och gifte sig den 23/9 1947 med Roy Edward Elis Scherman (29/1 1917). Tillsammans fick de barnen Madelaine, Carl-Edward och Marie-Claire. Isolda dog den 19/7 2004 i London. Swanhild gick iland vid 20 års ålder för utbildning. *"Det var nog riktigast för oss systrar att gå iland och lämna sjömansbanan. I varje fall har vi inte ångrat oss ännu"*³⁸. Swanhild bodde i hela sitt liv i Göteborg och gifte sig den 7/8 1952 med sjömannen Evald Gustaf Ståhlberg (14/10 1908). Hon avled den 13/11 1997. Göte skrevs in i sjömanshuset den 1/10 1932 och fick då nr 321. Han gjorde värnplikten 1936 och tog samma

³⁷ Citat av Carl, Göteborgs Posten, 1961

³⁸ Citat av Swanhild, Göteborgs Tidningen, 7/1 1962

år styrmansexamen vid navigationsskolan i Göteborg den 11/6. År 1940 tog han sjökaptensexamen i Malmö den 15/6³⁹. Göte gjorde sig en karriär inom marinen. Under andra världskriget arbetade Göte som mindödare, ett arbete lämpad för en sjöman som varken kände fruktan eller nerver. Göte tilldelades kunglig medalj för de ca 450 minorna som han desarmerade till havs. Han fick två barn Göte, Lars-Magnus och Hans Göran. Göte gifte sig den 13/10 1943 med Inger Nilsson. Han avled den 6/5 1984 i Haga, Göteborg. Bolivar skrevs in i sjömanshuset den 5/6 1926 och tilldelades nr 1153⁴⁰. Han gjorde värnplikten 1931 och året därpå tog han skeppar examen den 31/5. Våren 1933 tog Bolivar styrmansexamen och den 12/5 1936 tog han sjökaptensexamen. Alla gånger utbildades han vid navigationsskolan i Göteborg. Bolivar seglade som styrman på Isolda tillsammans med sin pappa fram till år 1952. Sedan tillbringade han många år på skeppet Valeria som överstyrman eller Befälhavare. Bolivar var sjöman fram till år 1967. Han gifte sig den 23/10 1943 men Gunborg Margareta Wennersten(2/12 1911). Tillsammans fick de tre barn Carl-Erik Bolivar, Wilhelm Albert och Margareta Ellen. Bolivar avled den 13/12 1999.

³⁹ Götes sjötjänstkort bilaga 9

⁴⁰ Bolivars sjötjänstkort bilaga 9

Isolda köptes av J A Törnberg från Brändö, Åland, för 110,000 kr. I nästan 20år förblev Isolda i Törnbergs ägo. Under denna tid byggdes skansen och kajutan om, bland annat revs den vackra mahogny inredningen i salongen. I november 1971 köptes skutan av Henry Salmelin, Kemiö och i maj 1972 av Arvo Böhling, Pargas. I mars 1977 köptes den gamla skutan av Ilkka Karvonen, Helsingfors, och lämnade nu fraktfarten. Karvonen flyttade sedan till Sverige och anlände med Isolda sommaren 1979 till Malmö via Simrishamn och ystad. Isolda var nu helt avriggad, men mastvirke låg på däck för kommande uppriggningar. Åren gick och inget hände med Isolda. När Karvonen avled i mitten av 1980-talet köptes Isolda av en motorcykelklubb. Isolda kom återigen tillbaks till Göteborg men fortsatte att förfalla under de år som klubben ägde henne, då hon användes till mc-verkstad. År 1994 köps hon av den nystartade Isolda ekonomiska förening.

